

Vlaams
Parlement

ingediend op **1697** (2018-2019) – Nr. 3
9 april 2019 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering en Stedenbeleid
uitgebracht door Willy Segers

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Ward Kennes,
Michel Doomst, Bart Dochy en Sonja Claes

betreffende de verdere actualisering
van de regelgeving met betrekking tot
de begraafplaatsen en de lijkbezorging

Samenstelling van de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid:

Voorzitter: Mercedes Van Volcem.

Vaste leden:

Sofie Joosen, Bert Maertens, Marius Meremans, Willy Segers, Nadia Sminate, Peter Wouters;
Bart Dochy, Michel Doomst, Maurice Helsen, Ward Kennes;
Marnic De Meulemeester, Mercedes Van Volcem;
Kurt De Loor, Els Robeyns;
Ingrid Pira.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Paul Cordy, Andries Gryffroy, Lies Jans, Kris Van Dijck, Karim Van Overmeire;
Jan Durnez, Martine Fournier, Katrien Partyka, Joris Poschet;
Bart Somers, Bart Tommelein;
Jan Bertels, Yasmine Kherbache;
Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Chris Janssens;
Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

- 1697** (2018-2019) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving
- Nr. 2: Verslag

INHOUD

1. Uiteenzettingen door de genodigden	4
1.1. Stijn Timmerman, Uitvaartunie Vlaanderen	4
1.2. Steve Heylen, VLAVABBS	8
1.3. Tom Wustenberghs, VNOC	12
1.4. Johan Dexters, Funebra	15
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden en antwoorden van de genodigden	18
Gebruikte afkortingen	28

De Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid hield op 26 maart 2019 een hoorzitting in het kader van de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de verdere actualisering van de regelgeving met betrekking tot de begraafplaatsen en de lijkbezorging.

Aan de hoorzitting werd deelgenomen door:

- Stijn Timmerman, Uitvaartunie Vlaanderen;
- Steve Heylen, Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand;
- Tom Wustenberghs, Verenigd Netwerk van Openbare Crematoria;
- Johan Dexters, Koninklijke Federatie van Begraafnisondernemers van België.

1. Uiteenzettingen door de genodigden

1.1. Stijn Timmerman, Uitvaartunie Vlaanderen

Stijn Timmerman: Ik spreek namens Uitvaartunie Vlaanderen, de beroepsvereniging van alle in Vlaanderen gevestigde uitvaart- en begrafenisondernemers, opgericht in 2015 als een samensmelting van een aantal reeds bestaande, meer provinciale Vlaamse beroepsverenigingen. Uitvaartunie Vlaanderen is tevreden dat er blijvend wordt nagedacht over hoe de regelgeving inzake begraafplaatsen en lijkbezorging moet worden bekeken en kan worden aangepast aan de vragen die vandaag in de maatschappij leven. De conceptnota stemt bovendien in grote mate overeen met vragen die reeds eerder door Uitvaartunie Vlaanderen werden geopperd. De initiatieven of ideeën die daarin staan, worden dus in grote mate ondersteund.

Het eerste punt van de nota betreft de inrichting van de crematoria. Volgens de huidige regelgeving moeten crematoria telkens bestaan uit een technisch gedeelte en een openbaar gedeelte. Uitvaartunie Vlaanderen vraagt zich af of dat nog noodzakelijk is, en meent dat de taak van de overheid zich kan beperken tot het oprichten van louter technische crematoria. Het is eigenlijk geen taak van de overheid om uitvaartplechtigheden te organiseren.

Wat de oprichting en het beheer van die crematoria betreft, kan zelfs de vraag worden gesteld of dat wel een taak is die exclusief aan de overheid moet toekomen. Die vraag is ook al in het verleden gesteld. In 2004, toen het decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging er is gekomen, is daar ook debat over gevoerd. Het argument dat toen werd aangehaald, was dat enkel de overheid kan verzekeren dat eenieder op gelijke wijze toegang kan krijgen tot dergelijke diensten. Ook kan de overheid als enige ter verantwoording worden geroepen. Ik meen te kunnen stellen dat die argumenten eigenlijk niet doorslaggevend zijn, of niet volledig juist zijn, dat ook privaat initiatief mogelijk moet zijn. Een private initiatiefnemer kan evenzeer ter verantwoording worden geroepen. Regels omtrent oprichting en beheer en garanties dat dergelijke diensten voor eenieder op een gelijke wijze toegankelijk moeten zijn, kunnen ook worden omschreven en opgelegd aan private initiatiefnemers.

Het tweede punt van de nota gaat over de taken van de gemeente op een begraafplaats. Op zich lijkt het decreet duidelijk: de gemeenten worden aangeduid als verantwoordelijke voor het houden van toezicht op de begraafplaatsen. In de praktijk blijken er daarover echter toch wat misvattingen te bestaan. Vaak blijkt het zo dat gemeenten specifiek aan begrafenisondernemers vragen om bepaalde taken op de begraafplaats uit te voeren, zoals het bijzetten van een asurne of het uitstrooien van as. Ondernemers doen dat in de praktijk omdat ze de nabestaanden niet in de steek willen laten, voor het gemak, maar eigenlijk is dat een taak die de gemeenten op zich zouden moeten nemen. Ik kan het een beetje vergelijken met wat daarnet over de crematoria werd gesteld: als

het principe wordt gehanteerd dat het een exclusieve taak van de overheid is om dit te beheren en in te richten, dan moeten ook de praktische zaken die op die begraafplaats moeten gebeuren, door gemeentepersoneel worden uitgevoerd. Het is het ene of het andere. Uitvaartunie Vlaanderen vraagt dat er ter zake consequent te werk wordt gegaan. Het lijkt vandaag duidelijk omschreven, maar in de praktijk stellen we vast dat dat niet zo is. Er is dus bijkomende toelichting nodig wat de taken van de gemeente op de begraafplaatsen betreft.

In de conceptnota wordt gesteld dat er misschien moet worden nagedacht over het mogelijk maken van nieuwe technieken, zoals resomatie of aquamatie. Er moet echter nog heel wat onderzoek gebeuren vooraleer duidelijk zal zijn wat technisch mogelijk is, wat de impact daarvan is op het milieu en dergelijke meer. Er wordt gevraagd of het decreet geen ruimte moet bieden voor de toepassing van nieuwe technieken, maar ik denk dat die ruimte momenteel al wordt geboden door het decreet. Artikel 15, §1, van het decreet bepaalt dat de wijzen van lijkbezorging hetzij begraven, hetzij cremieren zijn, hetzij de nadere wijzen die door de regering worden bepaald. Door een eenvoudig besluit van de regering zou dus een alternatieve wijze van lijkbezorging kunnen worden ingevoerd, maar ik denk dat er hoe dan ook nog verder onderzoek nodig is vooraleer dergelijke alternatieve wijzen kunnen worden ingevoerd. Mocht het zover komen, dan is het standpunt van Uitvaartunie Vlaanderen, naar analogie met het standpunt omtrent de crematoria, dat zal moeten worden nagedacht over het kunnen overlaten van dergelijke initiatieven aan privé-initiatief, zowel inzake de oprichting als inzake het beheer van die centra waar die technieken worden uitgevoerd.

Een volgend punt in de nota betreft de lijkbezorging van behoeftigen. Wij steunen volledig het voorstel dat de minimale dienstverlening die in dergelijke gevallen nodig is, bij voorkeur decretaal zou worden vastgelegd, omdat op het werkveld wordt vastgesteld dat er toch heel wat verschillen zijn ter zake. Een afzonderlijk punt in de nota, dat daar echter naadloos bij aansluit, gaat over de vraag wie of wat behoeftigen zijn. In het decreet wordt dat niet omschreven. In het Waalse Gewest heeft men wel een definitie van het begrip 'behoefte' opgenomen. Kort samengevat wordt dan verwezen naar de OCMW-wetgeving. Een behoefte kan echter niet alleen worden gezien als die persoon die mogelijk niet over financiële middelen beschikt om een uitvaart te bekostigen. De bevoegde minister heeft dat trouwens ook al tot twee keer toe geantwoord in het parlement. Dat zou eigenlijk moeten worden uitgebreid tot die personen waarvan niemand zich aandient om de organisatie van hun uitvaart op zich te nemen. Dat doet zich meer voor dan u denkt en is uiteraard een zeer praktisch probleem voor uitvaartondernemers.

Ik geef een voorbeeld. Stel u voor dat u als uitvaartondernemer wordt opgebeld om de uitvaart te regelen van wat volgens de gemeenschap een behoefte persoon is. Dan wordt contact opgenomen met de gemeente of het OCMW om te vragen of men bereid is om daarvoor een tegemoetkoming te geven. Dan kan het antwoord vaak zijn dat men dat niet zal doen, bijvoorbeeld omdat men er weet van heeft dat die persoon nog over tegoeden bij een bank beschikt. Men beschouwt die persoon dus niet als een behoefte. Het kan goed zijn dat die persoon over bepaalde tegoeden bij een bank beschikt, maar die tegoeden worden geblokkeerd op het moment van overlijden. Ze kunnen praktisch gezien pas worden vrijgegeven wanneer een attest of akte van erfopvolging wordt voorgelegd, of wanneer er erfgenamen zijn, of een vertegenwoordiger van de nalatenschap, zoals een notaris, die daartoe de opdracht geeft aan de bank. Het zal net in die gevallen zijn dat er zich geen erfgenamen aandienen, want wie op het randje van de behoefte staat, zal waarschijnlijk financieel geen al te beste papieren hebben, en zal dus waarschijnlijk ook geen erfgenamen hebben. De mensen die mogelijk erfgerechtigd zijn, zullen hun nalatenschap verwerpen.

Heel concreet zal de uitvaartondernemer, die misschien de boodschap heeft gekregen dat er ergens een bank is waar zich tegoeden van die overledene bevinden, op eigen kosten een curator moeten aanstellen om een nalatenschap te beheren, met het volgende risico: wat zullen daadwerkelijk die tegoeden zijn en wat zal er x aantal maanden na datum van het overlijden nog van die tegoeden aanwezig zijn bij de bank? Het is dus absoluut niet zo vanzelfsprekend om zomaar te antwoorden dat men die persoon niet als behoeftig beschouwt omdat men er weet van heeft dat er ergens tegoeden zijn of zelfs een eigendom is.

Voor een uitvaartondernemer betekent dit praktisch dat hij absoluut niet zeker is of de kosten verbonden aan de uitvaart wel zullen worden betaald. Als uitvaartondernemers bepaalde prestaties leveren, mogen ze daar uiteraard voor worden vergoed. Vandaar de suggestie om erover na te denken dat als niemand zich aandient om de organisatie van een uitvaart op zich te nemen, de gemeente verplicht is daarin tussen te komen. Uiteraard zal dat onder een bepaalde formule zijn, vergelijkbaar met een OCMW-uitvaart zoals die nu gekend is. De sector vraagt dus om de behoeftigheid niet alleen te beperken tot mensen die het financieel moeilijk hebben, maar uit te breiden naar personen voor wie niemand een initiatief neemt om de organisatie van de uitvaart op zich te nemen. Zo kan de uitvaart effectief op een behoorlijke manier worden georganiseerd en kunnen de nodige zaken worden uitgevoerd.

In de conceptnota wordt het medisch attest van overlijden omschreven onder 1.2.7. Vandaag zijn er vaak twee medische attesten nodig die dezelfde inhoud hebben. Wanneer iemand komt te overlijden, wordt een zogeheten model III C of model III D opgemaakt. Dat is een overlijdensattest waarin wordt bevestigd dat de persoon overleden is en waarin de oorzaak van overlijden en nog andere gegevens in het kader van de statistiek worden opgenomen. Vandaag volstaat dat document om bijvoorbeeld de overledene te kunnen vervoeren, en ook om de aangifte van overlijden te kunnen indienen. Dat document volstaat echter niet om een toelating tot crematie te krijgen. Meer bepaald artikel 21 van het decreet bepaalt dat om een toelating tot crematie te krijgen, een bijkomend medisch attest nodig is waarin moet worden opgenomen wat de oorzaak van het overlijden is. Daar moet ook in worden vermeld of het overlijden te wijten is aan een natuurlijke, gewelddadige, verdachte of niet vast te stellen oorzaak.

Die vier oorzaken van overlijden zijn niet letterlijk, maar wel impliciet terug te vinden in die bewuste modellen III C of III D. In die documenten moet worden aangegeven wat de oorzaak van het overlijden is, met name of het gaat om een natuurlijk overlijden, een verkeersongeval, een ander soort ongeval, een zelfmoord, een doding, een oorzaak die nog wordt onderzocht of een oorzaak die zelfs helemaal niet kan worden bepaald. Eigenlijk omvatten die begrippen ook de vier mogelijke oorzaken van overlijden zoals bedoeld in artikel 21 van het decreet. In het kader van een administratieve vereenvoudiging zou het dus de voorkeur genieten dat het bestaande document III C of model III D ook volstaat wanneer er een aanvraag voor toelating tot crematie wordt ingediend, en dat er geen afzonderlijk medisch document voor nodig is.

De sector begrijpt uiteraard dat wanneer er een aanvraag tot crematie wordt ingediend, het zeer duidelijk moet zijn wat de oorzaak van het overlijden is. Als de crematie is uitgevoerd, is dat natuurlijk onherroepelijk: onderzoeken nadien zijn onmogelijk. Ook met model III C of model III D kan de doodsoorzaak voldoende worden vastgesteld. Er is dus sprake van dubbel gebruik van twee documenten met dezelfde inhoud, en dat zou toch moeten worden vermeden.

Nu is het niet echt duidelijk geregeld wat het begrip 'lijkwagen' precies inhoudt. Kort samengevat komt het erop neer dat een lijkwagen een voertuig is waarmee

een lijk wordt vervoerd. Dat is natuurlijk heel simplistisch gesteld, maar daar komt het vandaag op neer. Het koninklijk besluit inzake technische eisen van auto's zegt dat het een voertuig is dat over een speciale uitrusting beschikt, maar wat is dan die speciale uitrusting? Dat wordt niet nader gedefinieerd.

Waarom is er een vraag vanuit de sector van begrafenisondernemers om dat nader te specificeren? Dat is omdat we in de praktijk vaststellen dat sommige mensen die de organisatie van uitvaarten op zich nemen er een kans in zien, aangezien het begrip lijkwagen niet specifiek is gedefinieerd, om van een gewoon personenvoertuig gebruik te maken. Door de achterbanken van een gewoon personenvoertuig neer te klappen, kunnen ze in de voormiddag een lijk vervoeren, en die wagen in de namiddag als gewoon personenvoertuig gebruiken door de achterbanken omhoog te klappen. Dat kan absoluut niet, het wordt zeker niet ondersteund door de beroepsvereniging. Jammer genoeg wordt dat in de praktijk soms wel vastgesteld. De sector vraagt dus dat er nader wordt gedefinieerd wat een lijkwagen precies inhoudt en wat de specifieke uitrusting moet zijn waaraan een lijkwagen moet voldoen.

Misschien zal er worden geopperd: is het geen federale materie om te oordelen hoe een voertuig ingericht moet zijn? Dat kan evenzeer in het decreet worden opgelost. Zo is er artikel 15 of 16 van het decreet dat zegt dat een stoffelijk overschot moet worden vervoerd met een lijkwagen, individueel of op een passende wijze. Daarbij zou perfect een toelichting kunnen worden gegeven over wat het begrip lijkwagen precies inhoudt. Dit past in een vraag om mistoestanden waarbij een gewoon personenvoertuig ook wordt gebruikt om stoffelijke overschotten te vervoeren, uit de wereld te helpen.

Voor de inrichting van een funerarium, van de zaak van de uitvaartondernemer, waar hij tewerkgesteld is en een lokaal heeft om een lijktooi uit te voeren op een overledene, om overledenen op te baren enzovoort, is het nu verplicht om over minimaal vijf lokalen te beschikken. Volgens de huidige VLAREM-wetgeving moet men, bij een uitbating van rouwkamers, beschikken over een plaats bestemd voor het in- en uitladen van stoffelijke overschotten, een lokaal bestemd voor de lijkbezorging, een bewaar ruimte voor lijken, een lokaal bestemd voor het opbaren van lijken en een wachtkamer.

De evolutie in de sector toont een schaalvergroting. Dat is zeker nog niet overal zo, maar dat zal wel het geval zijn. Daaruit komt de vraag van ondernemers of ze zich niet anders kunnen organiseren. Zou een ondernemer niet een vaste centraal gelegen plaats moeten hebben, waar hij enkel en alleen de lijktooi uitvoert? Eigenlijk heeft het publiek geen uitstaans met het uitvoeren van die lijktooi. De nabestaanden hebben altijd het recht om daarbij aanwezig te zijn, maar in principe zijn ze daar niet bij betrokken en zullen ze daar geen vragende partij voor zijn. Zo kan men wel voorzien in opbaar ruimtes die dicht bij de nabestaanden gelegen zijn.

Volgens de huidige VLAREM-wetgeving is een zuivere oprichting van alleen opbaar ruimtes niet mogelijk. Men moet in een volledige inrichting voorzien. Ook daar is de vraag of er geen aanpassingen mogelijk zijn zodat de afzonderlijke oprichting van zuivere opbaarkamers mogelijk is, los van de koppeling aan een lokaal voor het uitvoeren van de lijktooi.

In aansluiting op de vraag van de sector om dubbele attestering te vermijden en om administratief zo eenvoudig mogelijk te werk te gaan, is er al sinds 2017 of 2018 een digitaal systeem van aangifte in ontwikkeling, het zogeheten Osiris-systeem. Dat wordt door het werkveld positief ervaren. De vraag is alleen: kunnen er geen bijkomende initiatieven worden genomen om dat verder uit te rollen? Nu werken maar een beperkt aantal gemeenten met dit systeem, hoewel

het voor alle actoren in de uitvaartsector, zowel de overheid als de uitvaartonderneming, de crematoria en de artsen, een meerwaarde kan zijn. Het systeem bestaat, het moet niet meer worden uitgevonden. Daarom de vraag om dat Osiris-systeem verder uit te rollen, en waar mogelijk, zelfs dwingend op te leggen om het in heel Vlaanderen toe te passen.

1.2. Steve Heylen, VLAVABBS

Steve Heylen: Ik moet vooreerst Inge Kahn van de VVSG verontschuldigen. Zij moest te elfder ure afhaken. VLAVABBS en VVSG hebben deze tussenkomst samen voorbereid. Daarom kan ik ook namens de VVSG spreken, wel met dien verstande dat de inhoud van de standpunten in de bestuursorganen van de VVSG nog geen groen licht hebben gekregen omdat er daarvoor niet voldoende tijd was¹.

We zijn blij dat de initiatiefnemers van de conceptnota opnieuw een aantal punten aan de orde stellen. Ik denk dat het altijd goed is, in het licht van maatschappelijke evoluties, om het decreet en ruimer, de manier van toepassen van het decreet, ook met de omzendbriefbesluiten, regelmatig te evalueren. We hebben wel één bemerking daarbij. De vorige conceptnota van een vijftal jaar geleden en de huidige conceptnota brengen telkens een aantal interessante aspecten aan het licht, maar misschien is het tijd om het hele decreet artikelsgewijs tegen het licht te houden. Ik denk dat iedereen die hier vandaag aanwezig is, zeker bereid is om daaraan mee te werken. Ik heb ook het signaal gekregen vanuit Vlaamse centrumsteden, die bezig zijn met het concrete beheer van de begraafplaatsen, dat ook zij erg geïnteresseerd zijn om daaraan mee te werken. Ik heb een aantal van hun opmerkingen overigens vandaag reeds verwerkt in mijn toelichting.

Nog een algemene bedenking: als het tot aanpassingen van het decreet komt, moeten we altijd voorzichtig zijn. Ik denk immers dat het decreet op zich sinds 2004 goed heeft gewerkt. De lokale autonomie is heel belangrijk in het decreet, wat we altijd een goede zaak hebben gevonden. Als men daaraan sleutelt, moet men altijd voorzichtig zijn en niet te gedetailleerd dingen opleggen. Soms moet dat wel. Als men regels maakt over resomatie, over nieuwe technieken, dan kan dat niet zonder een zekere mate van detaillering, maar men moet er zich in het algemeen toch voor hoeden om te gedetailleerd te werk te gaan in het decreet zelf. Men moet zich ook altijd afvragen of de zaken niet gemakkelijker kunnen worden geregeld in best practices, in omzendbrieven, in besluiten, zodat er ook sneller op kan worden ingegrepen. Als men echt in detail gaat ingrijpen, heeft men soms het risico dat men wel een mooie bepaling in het decreet heeft, maar dat de handhaving voor een deel achterloopt, wat niet de bedoeling kan zijn.

Wij zijn niet tegen de nieuwe mogelijkheden van lijkbezorging. We zien er geen probleem in om die een kans te geven en te bekijken of ze kunnen worden ingevoerd. Het begrip 'administratieve vereenvoudiging' is al gevallen. Uiteraard is het wel belangrijk dat, als men naar nieuwe technieken gaat, men probeert om geen nieuwe attesten of nieuwe ingewikkelde bepalingen in te voeren die het dan weer moeilijker zouden maken om goed en krachtig te handelen.

Terzijde, sommige dingen zijn soms achterhaald. Er zijn pacemakers van de nieuwe generatie, iets dat ook in de conceptnota wordt aangekaart. Als daar geen problemen mee zijn, dan moet men daar inderdaad rekening mee houden en een en ander durven aan te passen. Dat lijkt me ook een typisch voorbeeld van iets waarvan we moeten vermijden om het op een te hoog niveau te regelen,

¹ Na afloop van de vergadering heeft VVSG laten weten dat haar raad van bestuur op 3 april 2019 kennis heeft genomen van de nota en deze heeft goedgekeurd.

want dat kan zeker op een lager niveau. Wat we wel willen aankaarten, is dat we soms discussie zien, ook onder artsen, over wie nu eigenlijk verantwoordelijk is voor het verwijderen van een pacemaker van de oude generatie. Wat dat betreft, zou iets meer duidelijkheid op zijn plaats kunnen zijn, bijvoorbeeld in onderrichtingen, omzendbrieven en dergelijke.

Dan is er de grote kwestie van de crematoria en de inrichting van rouwkamers. Vanuit de gemeenten zijn we wat terughoudend wat dat betreft. We willen zeker die discussie niet afsluiten, we kunnen die altijd nog aangaan, maar wat de rouwkamers betreft: dat lijkt voor een stuk op de terugkeer van het dodenhuisje van vroeger. De gemeenschap heeft al geïnvesteerd in die crematoria, ook via de intercommunales, heeft geïnvesteerd in de manier waarop daar afscheid kan worden genomen, waar toch ook een maatschappelijke nood aan is. In het decreet van 2004 is er heel duidelijk voor gekozen om dat in handen van de gemeenschap te leggen. We vragen ons af of daar echt aan moet worden gesleuteld.

Wat de taken van de lokale besturen op de begraafplaatsen betreft, stellen wij inderdaad ook vast, zoals hier is gezegd, dat er een soort praktijk van onderaanneming is gegroeid. Nochtans blijft de gemeente in het huidige wettelijke kader in alle gevallen verantwoordelijk. Als we bepaalde praktijken een plaats willen geven, dan moet zeker ook de aansprakelijkheid worden opgehelderd, want nu ligt die wel degelijk bij de gemeenten, ook al wordt dat dan soms uitbesteed. Voor ons kan hierover absoluut worden gediscussieerd, maar men moet een zekere consequentie inbouwen. Het kan eigenlijk de twee kanten uit. Ofwel kiezen we opnieuw voor het strenger maken, ofwel moeten we op een deftige, adequate manier een kader creëren voor wat nu inzake uitbesteding in de praktijk gebeurt. In elk geval moet men ervoor zorgen dat de nabestaanden daar niet door worden geïmpacteerd. Dat is heel belangrijk.

Dan is er de lijkbezorging van de behoeftigen, en ook voor een stuk van de alleenstaanden. Vijf jaar geleden is daar stevig over gesproken bij de bespreking van de eerdere conceptnota. We vragen ons af of men niet eerst moet nagaan, met de leidraad die toen is opgesteld door de VVSG, hoe dat in de praktijk loopt alvorens echt minimumeisen te gaan stellen. Ik weet dat we daarmee eigenlijk hetzelfde zeggen als vijf jaar geleden. Loopt het goed, laat het dan zo. Loopt het niet goed, dan moeten we misschien nog eens die leidraad voor het voetlicht brengen en bekijken hoe de gemeenten daar dan mee omgaan, zonder, bijvoorbeeld, onmiddellijk op te leggen dat er verplicht bidprentjes of naambordjes of weet ik veel moeten zijn.

Wat alleenstaanden betreft: als dat inderdaad een probleem is, dan is het misschien nuttig, maar dat hoeft misschien ook niet decretaal, dat kan ook weer in een onderrichting of omzendbrief, om eraan te herinneren dat de gemeente daar wel degelijk een rol in kan spelen. De burgemeester kan op grond van zijn algemene bevoegdheden optreden, en ik weet dat heel veel gemeenten dat in de praktijk gewoon doen. Ik ben zelf professioneel in Leuven werkzaam. Bij ons gebeurt dat voor alleenstaanden op dezelfde manier als voor de uitvaart van behoeftigen. Alleen wordt dat dan nadien teruggevorderd van de nalatenschap. Misschien is het goed om ook eens in herinnering te brengen dat dat ook een oplossing kan zijn, zonder echt aan het decretale kader te sleutelen. Wij denken ook dat voor alleenstaanden de mogelijkheid die er ondertussen is gekomen om keuzes in een uitvaartcontract te voorzien, al veel kan oplossen. Het is misschien zaak om dat wat meer bekend te maken.

Een ander punt in de conceptnota is dat van de urneveldconcessies. Wij denken dat daarin nu reeds in de meeste gemeentelijke reglementen is voorzien, ook in

de onderhoudsplicht. We hebben er uiteraard geen bezwaar tegen mocht dat ook worden opgenomen in het decreet.

Wat de dubbele attestering betreft, zit ik op dezelfde lijn als de vorige spreker. Ik moet er alleen aan toevoegen dat we eigenlijk te maken hebben met een driedubbele attestering bij crematie. We hebben het model III C en III D, waarin het overlijden wordt vastgesteld. We hebben het bijkomende medisch attest voor crematie, dat inderdaad wordt opgelegd door artikel 21 van het decreet en dat ook echt voorziet in die opsomming: is het een natuurlijk overlijden, is het een gewelddadig overlijden, is het een verdacht overlijden of is de oorzaak niet vast te stellen? Een derde attest is het attest van de beëdigd gemeentegeneesheer, die ook nog eens zal moeten vaststellen of het natuurlijk, gewelddadig, verdacht of niet vast te stellen is. Ik denk inderdaad dat het bijkomend medisch attest overbodig is, omdat het wordt gedekt in het model III C, namelijk in de vraag of er al dan niet gerechtelijk geneeskundig bezwaar is. Het lijkt mij zonneklaar dat, indien het overlijden te wijten is aan een gewelddadige oorzaak, een verdachte oorzaak of een niet vast te stellen oorzaak, op die vraag 'ja' moet worden geantwoord, en 'neen' in het geval van een natuurlijk overlijden. Verder kunnen we niet gaan. Op het model III C wordt inderdaad de doodsoorzaak ook gespecificeerd, maar dit zit onder gesloten enveloppe, en die mag onder geen beding door de gemeente worden geopend, dus daar kunnen we geen gebruik van maken. Als men er echter toe zou kunnen komen om het tweede attest af te schaffen, is er ook enige sensibilisering van de artsen nodig: als ze dat model III C invullen en het bijkomend medisch attest voor crematie verdwijnt, dan hebben ze dezelfde verantwoordelijkheid als vandaag en moet dat gewoon worden geregeld op het model III C zelf, in de vraag over het gerechtelijk geneeskundig bezwaar.

Er is dus ook dat derde attest, van de beëdigd geneesheer die, betaald door de gemeente van woonst, moet vaststellen of het een natuurlijk dan wel een ander overlijden betreft. We merken dat de specialisten-gerechtsgeneesheren in de Vlaamse universiteiten zeggen dat er bij hen een 'dark number' blijft bestaan, overlijdens die eigenlijk verdacht zijn, die onder de radar blijven. Dat kunnen soms bijvoorbeeld zelfmoorden zijn die als natuurlijk overlijden worden gecatalogeerd. Het is niet altijd zo dat er een derde is die daarbij wordt betrokken. Het zou misschien goed zijn, mocht daar ooit over worden gesproken, waar wij voor pleiten, om die mensen daar ook bij te betrekken, om eens te bekijken hoe een en ander in de buurlanden wordt georganiseerd. Als ons systeem niet werkt, als het waar is dat er een dark number is, dan moeten we dat evalueren. Als het wel werkt, is het geen probleem voor de gemeente om die geneesheren aan te duiden, om die te betalen, om er de administratieve afwikkeling van te doen. Als echter blijkt dat dat niet werkt, en er zijn geruchten dat dat eigenlijk niet altijd consciëntieus gebeurt, dan moeten we er toch eens ernstig over nadenken of dat niet kan worden gewijzigd.

Ik wil er trouwens op wijzen dat er voor dat systeem van die beëdigd geneesheren verder geen voorwaarden zijn: je moet enkel geneesheer zijn, je moet geen specialisatie hebben of een cursus hebben gevolgd om die vaststellingen bij overlijden beter of adequaat te kunnen doen. Als daar iets mee is, dan denk ik dat we ook eens naar de buurlanden moeten kijken om te zien of daar geen betere systemen voor bestaan, want we zijn echt de enigen. Hetzelfde systeem is er ook nog altijd in Franstalig België en Brussel, want het komt uit de gemeenschappelijke sokkel, de wet van 1971.

Wat de lijkwagens betreft, moet er inderdaad worden nagekeken of er daar geen intrusie is, of een gevaar, omdat de federale overheid daar voor een stuk regelingen heeft getroffen. We hebben ook begrepen, onder andere van onze collega's van de begraafplaatsbeheerders, dat men moet oppassen met al te strikte details. Men spreekt tegenwoordig bijvoorbeeld van rouwfietsen. Blijkbaar

is dat een soort bakfiets. Er is het gebruik van duwkarren. Er is ook de rouwkoets, niet te vergeten. Dat heeft altijd al bestaan, maar komt momenteel misschien minder voor. Er moet worden bekeken dat men voor bepaalde dingen de deur niet dicht doet ingevolge een te strikte reglementering. Ik denk bijvoorbeeld ook – maar dat terzijde – aan de affuit waar de koning mee wordt vervoerd wanneer hij is overleden.

Ik wil nog kort de aandacht vestigen op enkele zaken die niet in de conceptnota staan, zoals de wilsbeschikking. Er is al een heel kader uitgewerkt waarin mensen kunnen aangeven wat ze na hun overlijden wensen. Ook de mogelijkheid van uitvaartcontracten heeft ter zake nog een forse duw gegeven. Men kan veel meer in detail gaan en zuiver het uitvaartcontract registreren. Dat lijkt me een goede zaak, maar we merken toch dat er zeker ook in de dienstverlening aan de loketten soms nog moeilijkheden zijn, of dat daar vragen zijn waar we niet altijd een antwoord op kunnen geven. Mensen kunnen bijvoorbeeld vastleggen in welke gemeente ze op de begraafplaats willen terechtkomen, maar de vraag is dan: is dat wel uitvoerbaar nadien? Als dat een gemeente is waarmee ze geen enkele band hebben, waarvan ze nooit inwoner zijn geweest, waardoor ze dus niet voldoen aan de gemeentelijke reglementering om er terecht te kunnen, tenzij via een concessie, die vaak duurder zal zijn voor niet-inwoners, dan is er soms een probleem met de uitvoerbaarheid. Daarom vragen we ons af of men geen onderscheid moet maken tussen de dingen die echt afdwingbaar zijn en de zaken die erbovenop komen. Het is maar een idee. Misschien kan men dat ook eens bekijken.

Zeker uit de werking aan de loketten komen er nog een aantal andere zaken naar boven. Mensen zouden bijvoorbeeld graag vastleggen dat ze helemaal geen plechtigheid willen hebben. Daarin is momenteel niet voorzien. Misschien moeten we daar ook werk van maken. Sommigen willen worden gecremeerd, maar willen de bestemming van de as niet vastleggen: dat laten ze aan hun nabestaanden over. Op zich is het eigenlijk mogelijk om dat op die manier te registreren. Ik bedoel maar, we moeten misschien het geheel van de wilsbeschikking ook eens grondig onder de loep nemen.

Nog twee kleinere puntjes. Voor het eerst hebben de VVSG en VLAVABBS de mosterd gehaald bij de collega's in Brussel en het zuiden van het land. Als de overledene geen laatste wilsbeschikking heeft, hebben wij nog altijd een vrij strikte regeling voor het thuis of op een andere plaats dan de begraafplaats bewaren, uitstrooien of begraven. Namelijk, alle bloedverwanten in de eerste graad, de echtgenoot en de samenwonende partner moeten allemaal akkoord gaan en handtekenen. Dat geeft wel eens problemen. Soms zitten mensen in het buitenland, moet men achter de handtekeningen aan gaan, maar soms is er ook onenigheid in een familie. Wat ook voorkomt, is dat de echtgeno(o)t(e) dement is. Wij vragen ons eigenlijk het volgende af: als je de vrijheid geeft om ruimere asbestemmingen te hebben, kan men dan diegene die het op zich neemt om in de lijkbezorging te voorzien, gewoon ter zake niet de keuze laten maken, de verantwoordelijkheid geven? Dat is in Brussel zo. Dat is in Wallonië zo. Het is misschien ook iets dat in Vlaanderen zou kunnen. Als er dan toch nog problemen zouden zijn, is er altijd de mogelijkheid om zich tot de rechter te wenden, iets wat toch weinig voorkomt, denken we.

Een tweede zaak heeft eigenlijk te maken met de hele modernisering van de burgerlijke stand, met elektronische akten, waar we voor staan. Uit het Burgerlijk Wetboek zijn de artikelen 77 en 78 geschrapt. Dat gaat over de toelating tot begraven, ook over de interventie van de procureur des Konings. Dat zou misschien het best ook een plaats krijgen in het decreet. We hebben nu al artikel 15bis, dat over de toelating tot begraven handelt. Bij de toelating tot crematie is trouwens ook al decretaal voorzien in de interventie van de procureur des

Konings. Misschien moet dat ook worden overgebracht. Het is trouwens zo dat in het Burgerlijk Wetboek staat dat je niet binnen de 24 uur na overlijden mag worden begraven, maar dat dat ook wegvalt vanaf 31 maart. Of u dat wilt overnemen of niet, laat ik in het midden. Ik geef het u gewoon mee. Moet er ter zake actie worden ondernomen of niet?

1.3. Tom Wustenberghs, VNOC

Tom Wustenberghs: Dames en heren, dank u voor gelegenheid die wij krijgen om bij de conceptnota enkele standpunten van het VNOC toe te lichten. Uiteraard zijn er hier al een aantal thema's aan bod gekomen. Ik zal me dan ook permitteren om daar iets sneller overheen te gaan. Daarnaast hebben wij voor de nieuwe Vlaamse Regering ons eigen memorandum geschreven, en ik zal enkele punten uit dat memorandum hier ook op tafel leggen.

Ik ga meteen naar het eerste onderwerp in de conceptnota. De evolutie in de uitvaarttechnieken maakt inderdaad dat er op dit ogenblik alternatieven op de markt komen die het mogelijk maken om na te denken over nieuwe vormen van lijkbezorging. Resomatie of aquamatie komt vaak in de actualiteit, en ook humusatie, het composteren van lichamen, krijgt vaker aandacht. Er zijn vaak heel goede argumenten voor, op ecologisch vlak maar ook in verband met ruimtegebruik. Als we die tendensen zien, dan verwachten we toch dat die nieuwe technieken snel aan draagvlak zullen winnen, net zoals destijds het geval was met crematie. Eigenlijk is het belangrijkste argument om nieuwe technologieën te overwegen – en ik ben blij dat in de conceptnota die kaart wordt getrokken – dat we bijkomende keuzevrijheid kunnen aanbieden aan de nabestaanden, aan burgers die nadenken over de wijze waarop met hun lichaam moet worden omgegaan, dat er naast begraven en naast cremeren straks een derde of vierde optie om met het lichaam om te gaan mogelijk zal worden.

Ik ben zelf in de Verenigde Staten gaan bekijken hoe het daar werkt. Eigenlijk is dat een techniek die vrij vergelijkbaar is met cremeren, alleen is het hoofdelement het naturelement water en niet meer vuur. Het is inderdaad al ingevoerd in de Verenigde Staten en Canada. We zien ook dat in het Nederlandse parlement vandaag een debat over de verruiming van de nieuwe technieken wordt gevoerd. Er is al een kader in Schotland, en niet te vergeten, de collega's in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hebben ook al een kader gecreëerd. Uiteraard moet dat verder technisch worden uitgewerkt, maar er bestaat een principebeslissing om die nieuwe technologieën toe te laten in de hoofdstad.

Uiteraard – en daarin onderschrijf ik de eerdere betogen van de vorige sprekers – is het belangrijk om bijkomend onderzoek te doen naar de milieu-impact van deze nieuwe technologieën. Er wordt vaak verwezen naar de TNO-studie uit Nederland. Het VNOC zal zeer spoedig in de mogelijkheid zijn om daar Vlaamse studies of Vlaamse informatie naast te leggen en zodoende met objectieve informatie te kunnen spreken over deze nieuwe technologieën.

Het VNOC is dus zeker een voorstander als het gaat over de verruiming van de mogelijkheden inzake lijkbezorging. We zouden alleszins willen bepleiten dat dit meer in de wetgeving zou kunnen worden opgenomen. We hebben trouwens in het verleden bij de bouw van onze crematoria ook rekening gehouden met de mogelijkheid van andere, nieuwe installaties. Er is dus in ruimte voorzien om, wanneer de techniek zou worden toegelaten, in die infrastructuur te voorzien. We gaan dus mee in wat de conceptnota ter zake voorstelt.

Wat we absoluut geen goed idee vinden, is het reduceren van crematoria tot technische entiteiten. Ik denk dat daarmee wordt voorbijgegaan aan de realiteit, en ik zou graag een onderscheid willen maken tussen aan de ene zijde

uitvaartondernemers die zelf hebben geïnvesteerd in infrastructuur, in eigen afscheidsruimten enzovoort, en aan de andere zijde de uitvaartondernemers – en dat zijn er best wel wat – die dat helemaal niet hebben gedaan en dus niet over een eigen infrastructuur beschikken. Zelfs bij diegenen die die investering wel hebben gedaan, zien we dat zij maar een bepaald volume bezoekers aankunnen. Het gaat om groepen tot 100 à 150 personen, enkele uitzonderingen van nog grotere groepen niet te na gesproken. Dan komt men voor die grotere uitvaarten toch altijd terecht in ofwel de parochiezaal, ofwel de kerk, of bij de crematoria. Zeker diegenen die niet hebben geïnvesteerd, zijn vaste klanten in onze infrastructuur. Wij hebben vorig jaar meer dan 14.000 afscheidsplechtigheden verzorgd in de Vlaamse crematoria. Dan heb ik daar nog twee crematoria niet in vermeld omdat ik die cijfers niet tijdig heb binnengekregen. Ik denk dus dat we richting ruim 20.000 uitvaartplechtigheden in de crematoria gaan. Dat is 40 tot 50 procent van alle crematies. U mag dat aantal en het belang van die plechtigheden in onze crematoria dus niet onderschatten.

Dat is ook het resultaat van het Vlaamse beleid dat tot nu toe is gevoerd. De Vlaamse Regering en het kabinet Binnenlands Bestuur hebben in 2011 de zogenaamde crematoriumnota opgesteld, waarbij men heeft geopteerd voor een regionale spreiding van de crematoria over het grondgebied. Die nota zal straks, als volgend jaar het crematorium in Oostende wordt geopend, helemaal zijn uitgevoerd. Dan hebben wij dus in die periode van tien jaar uitvoering gegeven aan de crematoriumnota en die regionale spreiding. Het zou wat gek zijn om dat tien jaar later, als alle infrastructuur is gerealiseerd en een duidelijke visie van de Vlaamse Regering is uitgevoerd, terug te draaien. We denken ook dat het niet actueel is, omdat we nu eenmaal met die Vlaamse crematoria zitten met die volledige infrastructuur. Wij vragen ons af wat er straks met die ruimte moet gebeuren als we kiezen voor de technische entiteiten.

Wat ook niet mag worden onderschat en waar we vaak een referentie voor zijn in het buitenland, is dat de nieuwe investeringen in crematoria tot hoogwaardige architecturale infrastructuur heeft geleid waar we tot in het buitenland voor worden geprezen. Ik lees vaak dat het mogelijk moet zijn om verlaten kerkgebouwen te gebruiken als afscheidsruimte. Dan doen de lokale besturen wel een dubbele investering. Eerst hebben ze de crematoria ondersteund, en dan stoppen ze nog eens middelen in de reconversie van kerkgebouwen. We mogen bovendien niet vergeten dat veel lokale besturen aandeelhouder zijn in de intercommunale en dat ze de facto bevoegdheid hebben overgedragen aan die intercommunale en dus op dat terrein zelfs niet meer bevoegd zijn.

Met de manier waarop we vandaag de crematoria hebben ingericht en georganiseerd, zijn er voor de nabestaanden, maar ook voor de uitvaartondernemer heel veel keuzemogelijkheden. Die toestand behouden we dan ook best.

Wat de vorige sprekers hebben aangehaald inzake behoeftigen, kunnen we onderschrijven. Bij de OCMW's die het onderzoek moeten voeren naar de behoefte, is het niet altijd mogelijk om binnen een kort tijdsbestek de behoefte vast te stellen. De OCMW's ondersteunen de crematoria met hun sociale tarieven. We zien dat er af en toe een risico bestaat dat die kosten door de crematoria worden gedragen, en dat achteraf het onderzoek naar de behoefte niet meer volgt. Dat is dus zeker een aandachtspunt. Met de sociale tarieven en zelfs wanneer het over alleenstaanden gaat, hebben de crematoria een perfect aanbod geformuleerd.

Voor het medisch attest van overlijden is een administratieve vereenvoudiging een argument. In de praktijk zien we dat niet altijd even ernstig wordt omgesprongen met hoe het tweede attest tot stand komt in ziekenhuizen en rustoorden. Dat is een belangrijke kostprijs voor de gemeente en veeleer een

lucratieve bijverdienste voor de medische sector. Aan het nut daarvan kan worden getwijfeld.

Het tweede attest van overlijden bij crematie mag pas na 24 uur worden afgeleverd. Dat is om de tweede arts de kans te geven die vaststelling te doen. Af en toe botst dat met bepaalde geloofsgemeenschappen in ons land, die wel kiezen voor crematie, maar voor een vrij snelle uitvaart willen gaan. Ik wil zeker niet pleiten voor de afschaffing of om het werk onmogelijk te maken om een verdacht overlijden vast te stellen, maar ik durf wel te pleiten voor een serieuze regeling.

De crematoria worden natuurlijk geconfronteerd met lijkwagens. Ze verschijnen op de oprit om een lijk-kist af te leveren of een urne op te halen. Heel veel uitvaartondernemers investeren in behoorlijke voertuigen, en dat kunnen we alleen maar toejuichen. Soms zien we echter ook andere dingen. Soms is dat te wijten aan de uitvaartondernemer zelf, soms aan de onduidelijkheid in de regelgeving. Ook hier kunnen we de vorige standpunten zeker onderschrijven dat namelijk een duidelijke regeling zeker wenselijk is.

Inzake het verwijderen van de pacemakers zijn we het helemaal eens met de conceptnota en met de vorige sprekers. Het is goed dat er evolutie is in de medische wetenschap en dat er methoden komen die minder ingrijpend zijn op het moment dat iemand overlijdt en dat pacemakers moeten worden verwijderd. Onze apparatuur laat toe om de nieuwe pacemakers mee te verbranden zonder schadelijke gevolgen. De medische wetenschap staat natuurlijk niet stil en zal nog verder evolueren. Vandaag gaat het over pacemakers en morgen zal het over andere innovaties gaan. Creëer dus een algemene regeling in het decreet, maar als er nieuwe evoluties zijn in de medische wetenschap, laat ons die dan in uitvoeringsregels bepalen en niet in de decreetgeving.

Vanuit het memorandum van het VNOC willen we nog enkele onderwerpen toevoegen aan de discussie. In 2017 hebben we inderdaad het platform gelanceerd voor de digitale aangifte van een overlijden. Daarbij stoot men op een hele hoop hindernissen en belemmeringen die maken dat een ogenschijnlijk eenvoudige toepassing toch heel wat tijd nodig heeft voor ze ten volle kan worden ontplooid en doorgevoerd. Men botst op een gebrek aan middelen bij de federale overheid en bij de Vlaamse overheid, alle gemeenten werken met verschillende elementen, met verschillende softwareleveranciers, de ene gemeente gaat sneller dan de andere, en eigenlijk zouden we best wat steun van de hogere overheid kunnen gebruiken. Wanneer de sector een initiatief neemt om aan administratieve vereenvoudiging te doen, moet dat beter ondersteund worden, zodat het gemakkelijker kan worden geïmplementeerd. De invoering van nieuwe technologieën staat ook in het memorandum, net als de opmerking over de medische mogelijkheden.

Wat de kwaliteit van de lijk-kisten betreft: alle Vlaamse crematoria investeren in filtertechnieken en up-to-date-installaties om rookgassen te behandelen en te zuiveren. Veel ernstige uitvaartondernemers werken met ernstige onderleveranciers om zich te houden aan de technische normen zoals die in de regelgeving zijn bepaald. Met het vrij verkeer van goederen, de afschaffing van de Vestigingswet en de import uit Oost-Europa zien we vaak andere kisten op de markt verschijnen. Dan is het wraakroepend dat de crematoria heel veel middelen investeren in filtertechnieken om te voldoen aan de milieunormen, maar dat men aan de voorzijde ongelimiteerd zaken kan invoeren waar wij onze bedenkingen bij hebben. De uitvaartondernemers, maar ook de producenten van uitvaartkisten, zijn bereid om middels een convenant tot afspraken over en tot een erkenning van lijk-kisten te komen. Als we straks dat convenant zouden kunnen presenteren, zouden we dat graag gesteund zien door de Vlaamse

overheid, zodat de procedure voor de erkenning van kisten algemeen kan worden ingevoerd.

In de uitvaartsector zijn er drie actoren: de uitvaartondernemer, de crematoria en de gemeenten als beheerder van begraafplaatsen. Velen hebben de laatste jaren ingezet op kwaliteit in de uitvaartsector. Uitvaartunie Vlaanderen werkt met een gedragscode, de crematoria hebben hun ethische code. Dat is belangrijk omdat heel ons beroep staat of valt met de betrouwbaarheid die we kunnen tonen en de kwaliteit die we kunnen leveren om mensen die in een moeilijke periode worden geconfronteerd met het afscheid, toch een goed gevoel te geven bij een uitvaart.

Soms zijn er gevallen waar toch iets misloopt en waarbij nabestaanden in de kou komen te staan of moeilijk de weg vinden naar de juiste manier van consumentenbescherming. Ook daarvan bestaan in het buitenland goede voorbeelden, van hoe we voor de uitvaartsector met een kwaliteitsnorm en een bepaald label kunnen werken, en van hoe we met geschillen en klachten van gedupeerde nabestaanden op een transparante manier kunnen omgaan. Daar kunnen we goede inspiratie vinden om onze regelgeving in Vlaanderen rijker en effectiever te maken.

1.4. Johan Dexters, Funebra

Johan Dexters: Funebra is de nationale federatie van Waalse, Brusselse en Vlaamse begrafenisondernemers. 74 procent van de Belgische uitvaartondernemers is vandaag lid van Funebra. Sinds 1971 staan we mee aan de basis van de wetgeving op de begraafplaatsen en lijkbezorging en de wijzigingen op nationaal niveau. Sinds 2004 hebben we met de collega's op het Vlaamse niveau meegewerkt aan het Vlaamse decreet waarvan we vandaag enkele punten bespreken.

In aanloop naar het Begraafplaatsendecreet van 2004 hebben we heel wat discussies gehad in de werkgroep, maar er is een fantastisch decreet uit voortgekomen. Met de jaren zijn we ook gegroeid en blijven we in grote lijnen dezelfde punten verdedigen. We trekken allemaal aan hetzelfde zeel, wat in aanloop naar 2004 niet altijd het geval was.

Eerst heb ik een algemene bedenking: is het niet zinvoller om een werkgroep samen te stellen die punt per punt alles overloopt en een algemeen voorstel ontwikkelt in plaats van om de zoveel jaar fragmentarisch te werken?

Er liggen tal van uitdagingen op tafel. Ik zal niet de volledige conceptnota overlopen, wel de grote punten. Sinds 2004 zijn er grote verschillen geweest. Er is ruimte voorzien voor alternatieven van lijkbezorging, maar vandaag zijn er ook studies die ons uitleg kunnen geven over die alternatieven. Vandaag kan ik die niet geven, maar ik kan zeker tijdig informatie bezorgen over resomatie, cryonatie enzovoort. Daarbij moeten we ook ethische en milieuaspecten bekijken.

Het verhaal van de crematoria is een terugkerend heikel punt, afhankelijk vanuit welk oogpunt men kijkt naar eventuele privécrematoria. Als grootondernemer zou ik dat ook graag hebben, een eigen crematorium of een eigen installatie voor resomatie. De meerderheid van onze bedrijven zijn wel kleine ondernemingen. Ik vraag me af in hoeverre ze de mogelijkheid hebben om daaraan tegemoet te komen. Samenwerkingsverbanden zijn dan eventueel denkbaar, maar in België is dat niet altijd mogelijk.

De reden waarom wij vandaag bepaalde taken uitvoeren, is dat grafmakers de capaciteit niet hebben om verstrooiingen uit te voeren, omdat het geen zicht is

om mensen in een overall op een strooiweide te zien staan. Welke taken kunnen wel en welke niet door de gemeente worden gedaan? Het is vast niet de bedoeling van de Vlaamse volksvertegenwoordigers om morgen privébegraafplaatsen te creëren. Als vertegenwoordiger in de wereldorganisatie ben ik heel fier dat België een van de weinige landen ter wereld is waar begraafplaatsen publiek bezit zijn. In buurlanden is het zo dat je vanaf het moment dat je door de poort van het kerkhof komt, ook de rekening krijgt. Op dat punt is België een uitzondering, en daar moeten we de klok zeker niet terugdraaien.

Uitvaarten van behoeftigen is een ander heikel punt. Iedereen heeft allicht recht op een menswaardige uitvaart. Dat is het uitgangspunt. Dan is de vraag natuurlijk: wat is behoeftig? Daar liggen grote verschillen. Ook de uitvaarten van behoeftigen verschillen van gemeente tot gemeente. Bij de ene krijgen ze alles, bij de andere krijgen ze niks. Nochtans bepaalt de Grondwet dat alle Belgen gelijk zijn voor de wet. Het kan echter ook niet de bedoeling zijn dat mensen heel hun leven profiteren van het systeem en dan op het einde van de rit de maatschappij er nog eens laten voor opdraaien.

De definitie van wat behoeftig is, is een gegeven. Op het Vlaamse niveau kan er misschien werk worden gemaakt van een eenvormige uitvaart. Of je nu in Oostende of in Antwerpen sterft, het zou voor behoeftigen overal op dezelfde manier moeten gebeuren. De sector is eventueel bereid om naar één prijssetting te gaan. Ondernemers die bereid zijn om aan dat tarief te werken voor behoeftigen, kunnen zich op een lijst laten zetten. Tarieven verschillen van gemeente tot gemeente, en bepaalde gemeenten werken zelfs onder de prijs van de personeelsleden, maar het kan zeker niet de bedoeling zijn dat overheden mogelijk maken dat er in het zwart wordt gewerkt. Dat zijn zaken die moeten worden bekeken en op punt gesteld.

Vijf jaar geleden heb ik gevraagd waarom we met de OCMW's niet zouden bekijken dat mensen een soort van uitvaartverzekering nemen, zodat er een zekere dekking is. Dat is een heel heikel punt. Ik krijg er heel veel kritiek op, maar ieder van ons kan morgen ongeluk hebben in het leven en dan is het aan de maatschappij om ons te helpen op het einde van de rit. Voor iemand die heel zijn leven heeft geprofiteerd van het systeem, kan het niet de bedoeling zijn dat de maatschappij op het einde van dat leven daar de consequenties van moet dragen. Voor lijkbezorging van mensen zonder nabestaanden is het probleem wie de factuur gaat betalen. Dat moet onderzocht worden in plaats van die mensen automatisch toe te voegen aan de uitvaarten van het OCMW.

Met het medisch attest van overlijden, model III C en model III D, het medisch attest voor de aangifte en de wetsdokter, is het probleem dat alle gemeenten dat medisch attest vragen omdat er heel duidelijk in staat: natuurlijke, gewelddadige, verdachte of niet vast te stellen oorzaak. Blijkbaar kunnen heel wat geneesheren model III C niet invullen, en is het bijkomend document voor hen nodig. Als we het ene afschaffen, zullen we het model III C moeten aanpassen zodat het voor iedereen ondubbelzinnig en duidelijk is.

Het zou hypocriet zijn om te zeggen dat iedereen goed werkt, maar in heel wat situaties krijgen we de wetsdokter niet eens te zien. Heel wat gemeenten betalen tussen 35 en 100 euro voor het bezoek van een wetsdokter. In 2016 zijn er 60.473 crematies gebeurd tegen een gemiddelde kost van 40 euro voor de wetsdokter. Dat maakt een kost voor de gemeenten van 2.418.920 euro, waarvan ik me afvraag of die wel zinvol is en of die centen niet beter naar andere dienstverlening in de gemeente kunnen gaan.

Moeten we heel strikt zijn voor lijkwagens? Het is wel noodzakelijk om een minimale omschrijving te maken van de lijkwagen. Het is zeker niet de bedoeling

om dat naar Frans voorbeeld volledig te bepalen. Op de crematoria komen vaak toestanden voor zonder de aan de doden verschuldigde eerbied.

De reden voor één lijkstap per lijkswagen, was om te voorkomen dat er camionnetten bij het crematorium aankwamen, waarin de kisten per vier waren opgestapeld. Begrafenisondernemers zijn een dienstverlenend bedrijf, maar tussen geld verdienen en respect betonen, is er een verschil. Daarom is er in 2004 gewag gemaakt van een per een.

Inzake rouwkamers deel ik niet meteen de visie van mijn collega's. De ervaring van de laatste tijd – jammer genoeg langs Waalse kant – leert dat er heel wat klachten zijn gekomen. Het is niet de bedoeling dat we die richting uitgaan. Infrastructuur voor koeling is toch noodzakelijk. Bij de minister van Binnenlandse Zaken zijn er via buitenlandse ondernemers de laatste tijd veel klachten binnengekomen. Naar grote bedrijven kan er met satellieten worden gekeken.

Over pacemakers en nieuwe medische implantaten zijn er verschillende studies die we aan deze commissie kunnen overmaken.

Digitale aangifte is ook een punt. Als we het niet verplichten, wordt het niet gedaan. Vandaag is dat zeker en vast een toegevoegde waarde. Enkele mensen hebben dit gefinancierd, en de sector blijft dit financieren, maar daar komt ook commentaar op. Als de Vlaamse Regering morgen zegt dat de digitale aangifte formeel moet, dan moeten we naar een oplossing zoeken voor wie daarvan de kosten zal dragen. Het moet een gedeelde kost worden voor iedereen. Anno 2019 is het heel belangrijk dat we in de richting van digitalisering gaan, zeker met de consequenties die we vandaag hebben op de burgerlijke standen.

Ook de erkenning van de kisten blijft een heikel punt. Vandaag gebeurt het jammer genoeg nog altijd dat aaneengesloten spaanplaten in het crematorium terecht komen. Dat moet stilaan stoppen. Daar moet verder aan worden gewerkt. Jammer genoeg kunnen bepaalde dingen alleen worden geregeld als ze verplicht worden. In die zin is een kwaliteitslabel noodzakelijk. In de voorbije jaren, na de afschaffing van de Vestigingswet, zijn er heel wat contacten gelegd op regionaal en federaal niveau om te proberen een oplossing te zoeken. Beroepsinstituut, beroepstitel, ambachtentitel, kwaliteitslabel, het was allemaal geen oplossing. Vandaag is alleen het kwaliteitslabel het enige alternatief dat ons rest. Ik kijk dan naar u om dit ook verplichtend te stellen. De beroepsorganisaties hebben een deontologische code en een kwaliteitscharter waaraan men moet voldoen, maar als we geen dwingende maatregelen nemen, dan blijft dat dode letter. Het zijn net die mensen die de informatie nodig hebben om zich weer op het rechte pad te kunnen zetten. Door hen eruit te gooien, versteken we hen helemaal van informatie en zijn we verder van huis.

Namens Funebra heb ik bij de onderzoeksrechter van Hasselt klacht ingediend met burgerlijke partijstelling wegens schending van het beroepsgeheim, grafschennis en nog verdergaande punten door een collega. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat dit de media niet haalt, zeker voor de betrokken families. Het probleem komt trouwens ook voor in Wallonië. Vandaag is dit de enige manier die ons rest om te zorgen dat begraafenisondernemers die de titel of de naam niet waardig zijn, uit de markt gaan.

Ik hoop dat we dit in de toekomst kunnen vermijden en dat we een oplossing kunnen vinden.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden en antwoorden van de genodigden

Nadia Sminate: Ik heb een hele reeks vragen voorbereid, maar jullie toelichtingen waren stuk voor stuk zo duidelijk dat bijna al mijn vragen beantwoord zijn. Dat is een pluim op jullie hoed.

Uit jullie uitleg begrijp ik dat het begrip van minimale dienstverlening en behoeftigen beter moet worden gedefinieerd. Ik had graag jullie suggesties gehoord over hoe dat zou moeten gebeuren. In het verleden is hier vaak gesproken over werken met vrijwilligers bij minimale dienstverlening. Zou dat voor jullie mogelijk kunnen zijn?

Jullie spraken over problemen met de kwaliteit van de kisten. Zijn er ook kwaliteitsproblemen met lijkwades?

Els Robeyns: Ook ik wil de sprekers bedanken voor de duidelijke toelichting. Er zijn inderdaad niet zo heel veel vragen meer over. Ik heb twee principiële en fundamentele bedenkingen. Er is de vraag of het nog een taak is van de lokale overheid om ruimtes aan te bieden voor plechtigheden. Ik maak me daar persoonlijk wel zorgen over als we dat alleen maar zouden overlaten aan de private sector, omdat ik denk dat het belangrijk is dat we kwaliteit en betaalbaarheid voor iedereen kunnen garanderen, zodat iedereen de garantie heeft dat hij of zij op een waardige manier een begrafenis kan krijgen. Ik denk dat vooral de eerste spreker daarover een duidelijk ander standpunt heeft ingenomen. Volgens hem zou die taak eigenlijk volledig aan de private sector moeten worden overgelaten. Wat zijn de argumenten daarvoor? Waarom zou dat een meerwaarde zijn? Ik vind keuzevrijheid ook een belangrijk principe. Waarom zouden we die niet laten, decretaal? Waarom zouden we die moeten afschaffen?

Een tweede fundamentele bedenking, die ik eigenlijk tot alle sprekers kan richten, is dat ik al een paar keer de opmerking heb gekregen dat de conceptnota vooral met het oog op de traditionele uitvaartsector is opgesteld, dat ze te weinig rekening zou houden met de kleinere, alternatieve uitvaartsector. Ik ben geen specialist, maar ik zou daar graag jullie mening over kennen.

Johan Dexters: Het probleem is dat er vandaag zelfs bij twee naast elkaar liggende gemeenten een onderscheid is wat de uitvaart voor behoeftigen betreft. In bepaalde gemeentes wordt, wanneer iemand is overleden en geen centen heeft, die gewoon in het mortuarium gehaald, naar de begraafplaats gebracht, begraven met een grafkruis en een grafplaat erop, en daarmee is de kous af: geen bloemen, geen prentjes, geen brieven, geen dienst, geen crematie, niks. De gemeente ernaast kan perfect de mogelijkheid geven te kiezen tussen begraven en cremieren, tussen 25 brieven en 50 prentjes. Alle Belgen zijn gelijk voor de wet, maar dan is de vraag waarom dat in gemeente A niet kan en in gemeente B wel. Afhankelijk van waar je sterft of waar je woont, is er dus een probleem.

In die zin lijkt het me enerzijds wel zinvol om minimale dienstverlening te omschrijven. Anderzijds is het ook niet de bedoeling om de behoeftige een begrafenis met toeters en bellen te geven, hetgeen ik hier een aantal jaar geleden heb horen eisen, want uiteindelijk moet er wel iemand het gelag betalen. Dat is dus de bedenking die ik maak: wat is behoeftig? In een grote stad zoals de mijne zie ik de jongste jaren een verschuiving van 250 OCMW-uitvaarten in 1996 naar 650 vandaag. Ik vraag me dan af of die 650 dan allemaal behoeftig waren, als ik weet dat ik van de toenmalige voorzitter in 1996 de melding kreeg dat twee derde eigenlijk op een of andere manier door het OCMW kon worden gerecupereerd. Dat wil dus zeggen dat vandaag 400 van de 650 bij wijze van spreken 'valse behoeftigen' zijn, omdat op het ogenblik van het overlijden de

familie ofwel de kosten niet wil dragen of denkt 'we zullen ze maar naar het OCMW sturen, dan zijn wij ervan af', zonder te weten dat achteraf de rekening toch wel komt. Het is dus essentieel dat we de boodschap brengen aan het grote publiek dat het niet kan dat men de begrafenis niet betaalt omdat de gemeente of stad er wel voor zal opdraaien, dat de nabestaanden – kinderen of kleinkinderen – daarbij uiteindelijk toch ook een zekere verantwoordelijkheid hebben.

Wat de vrijwilligers betreft, heeft men inderdaad misschien wel een punt, maar dan komen we opnieuw bij de discussie die ik dan achteraf zal hebben met de sociale inspectie: is die drager die op dat moment helpt, dan vrijwillig al dan niet in het zwart aan het werk? Dat is dus een ander heikel punt, wat niet wegneemt dat we inderdaad nood hebben aan vrijwilligers. Dan kijk ik naar al de grote organisaties vandaag in Vlaanderen en België die er voor zorgen dat de uitvaarten van die behoeftigen of die mensen die niemand hebben, toch op een menswaardige manier gebeuren, dat het inderdaad niet recht van het mortuarium of funerarium naar de put of het crematorium is. In die zin hebben we nood aan vrijwilligers.

Wat het professionele betreft, denk ik dat we inderdaad wel een minimale omschrijving moeten maken, met misschien op Vlaams niveau een minimale prijs waarvoor moet worden gewerkt. Vandaag gebeurt dat immers via een openbare aanbesteding, en u weet allemaal hoe openbare aanbestedingen werken. De goedkoopste heeft het, maar dan is ook de vraag wat het goedkope is en of dat goedkope niet strijdig is met het menselijke.

Om terug te komen op de vraag over de kwaliteit van de kisten, dat is inderdaad een gegeven. Wat lijkwades betreft, is de impact bij ons minder groot, alhoewel ik soms toch wel hoor dat men een rol baalkatoen zal halen, dat men nog wel ergens in de garage een plank heeft staan en dat men die dan inwikkelt en ons op die manier bezorgt. Gelukkig heb ik dat in heel mijn carrière nog maar twee keer meegemaakt. Uiteindelijk is dat toch wel iets dat ook wel spreekt, terwijl het Vlaamse decreet bepaalt waaraan een lijkwade moet voldoen. Trouwens, het werk dat we hebben gedaan binnen deze commissie, binnen het Vlaams Parlement, hebben we gelukkig kunnen overnemen in een advies voor de Hoge Gezondheidsraad, zodat ook nationaal het advies aan de minister van Volksgezondheid was dat de lijkwade aan bepaalde criteria moet voldoen, dat het niet is omdat men nog een rol baalkatoen op de kast heeft liggen, dat dat uiteindelijk helpt. Dat zouden we echter eens moeten bekijken, zeker wat de uitvaarten betreft die er zijn voor moslims, want dat zijn vandaag de enigen waar dat echt van toepassing is. In Antwerpen zijn die er trouwens steeds meer: we zijn aan het derde perk van de moslimbegraafplaats toe.

Wat die traditionele sector betreft, mogen we niet vergeten dat we vandaag in een consolidatie zitten. Vandaag zijn er in België 521 begrafenisondernemers gekend bij de RSZ. Ik ben ondervoorzitter van het Sociaal Fonds voor de Begrafenisondernemingen, dat gekoppeld is aan het paritair comité. Vijf jaar geleden waren dit er 550. Dat wil zeggen dat we 521 bedrijven hebben die met personeel werken. We schatten dat er vandaag in België 700 begrafenisondernemers zijn. U zult me dan de vraag stellen waar het verschil ligt tussen die 550 of 521 en die 700. Vandaag zitten we ook met heel wat holdingstructuren, waarbij de holding wel onder het paritair comité 320 valt, maar dus geen personeel tewerkstelt. We hebben bedrijven die drie of vier bedrijven omvatten en waarbij het personeel allemaal in één bedrijf zit. We moeten er dus van uitgaan dat we eigenlijk werken voor 521 bedrijven en dat die 180 andere op een of andere manier gelinkt zijn met die 521, ofwel binnen een structuur, ofwel in onderaanneming. Dat is de situatie vandaag.

We zien natuurlijk ook een consolidatie van bedrijven. De grootste groep was de DELA-groep, jaren geleden. Vandaag hebben we in Vlaanderen ook nog de Sereni-groep. Er zijn niet alleen deze twee namen die ik aanhaal. We zien dat in Wallonië en Vlaanderen tegelijkertijd kleinere bedrijven worden opgekocht door grotere bedrijven, en dat we dus inderdaad naar grotere entiteiten gaan. De cijfers leren ons echter dat van de 521 bedrijven het overgrote deel nog altijd kleine familiebedrijven zijn, met een gemiddeld aantal uitvaarten dat tussen 75 en 100 schommelt. Dat zijn bedrijven die op zich kunnen leven, maar niet de mogelijkheden hebben om heel grote investeringen te doen.

Wat de toekomst betreft, maak ik me ook de volgende bedenking. De situatie vandaag in Nederland is dat je alles online kunt kopen: kisten, urnen, noem maar op. Dat is misschien wel een tendens die zich zou kunnen doorzetten naar België. Vergeet niet dat België, samen met Frankrijk, Portugal en Hongarije, een van de vier landen was binnen de Europese Unie die een Vestigingswet hadden, die sinds 1 januari 2018 binnen Vlaanderen eigenlijk volledig is afgeschaft. Vandaag is in Brussel en Wallonië die Vestigingswet nog altijd van toepassing. Men is er nog altijd bezig met het verlenen van toegang tot het beroep, terwijl in Vlaanderen morgen eender wie begrafenisondernemer kan worden. Dan krijgen we natuurlijk de problematiek.

Ik denk niet dat het de bedoeling van de sector is om te zeggen dat liberalisering moet worden tegengegaan. Ik denk dat liberalisering op zich een goed punt is. Alleen is de vraag: wat is de kwaliteit? Als ondernemer bekijk ik het anders: ik heb inderdaad niet graag dat er morgen naast mijn deur een collega komt. Als er echter een collega komt, dan heb ik liever dat het een bekwame collega is, want als het een charlatan is zoals nu in Hasselt, dan reflecteert zijn imago ook op dat van mijn bedrijf. Het grote verschil is dit. Als je morgen naar een bakker gaat en het brood is niet lekker, dan kan je overmorgen nog eens gaan, maar als het brood niet te eten is, zal je geen derde keer meer gaan. Bij een begrafenis is er echter maar één keer dat je dat kan doen. Ik zeg niet dat er opnieuw nood is aan een Vestigingswet, maar mensen moeten weten dat ze bij iemand terecht kunnen op wie ze kunnen vertrouwen. Dat is eigenlijk vandaag nog meer noodzakelijk dan in 1981, toen de Vestigingswet werd opgesteld.

Spijtig genoeg hebben we geen alternatieven meer om mensen te sanctioneren. Naar de rechtbank gaan en dat daar uit de doeken doen voor iets dat het meest emotionele is in het leven van een mens, dat lijkt me ook niet altijd de bedoeling. Ik roep u dus op om daar toch eens over na te denken en te bekijken in hoeverre we daar werk van kunnen maken. Als ik naar de toekomst kijk: we hebben het idee om niet alleen de begrafenisondernemers, maar ook de crematoria en de begraafplaatsen te laten samenwerken, om hen één kwaliteitslabel te laten maken en er dan voor te zorgen dat dit op een wettelijke basis kan worden geïmplementeerd. Jaren geleden zijn Tom Wustenberghs en ik ontvangen door de ombudsman van de Vlaamse Gemeenschap. Die zei me vlakaf dat hij met de crematoria en met de steden en gemeenten wou onderhandelen, maar dat wij een zootje ongeregeld zijn. Eigenlijk heeft hij gelijk, want er is geen enkele manier om ergens iets afdwingbaar te maken. Een ombudsman creëren is leuk, maar wat is het resultaat nadien als er geen manier is om iemand te dwingen iets te doen of te veranderen? Dat is de boodschap die ik vandaag wil meegeven.

Steve Heylen: Wat de vraag betreft naar een definitie van 'minimale dienstverlening' en 'behoeftigen', dat is inderdaad niet zo eenvoudig. Ik denk dat het in dat verband goed zou zijn om de leidraad van de VVSG er nog eens bij te nemen, omdat daar wel wat dingen over in staan, ook, als ik me niet vergis, over welke minimumvereisten er bijvoorbeeld zouden kunnen zijn voor een aanbesteding. Dat is een interessante piste. Wat in de praktijk een oplossing zou kunnen zijn voor het definiëren van de behoeftigen, is dat men de gemeenten aanspoort of

als good practice meegeeft dat ze gerust het initiatief mogen nemen. Dat is zoals hetgeen ik daarstraks al zei als het over alleenstaanden ging, maar het gaat verder dan de alleenstaanden. Johan Dexters heeft het al gezegd, en ik weet ook uit ervaring dat het zo op veel plaatsen gebeurt: men kan gewoon terugvorderen van de nalatenschap wanneer die er is. Dan heb je ten minste het voordeel dat ondertussen het onderzoek naar de behoefte van de uitvaart niet gaat vertragen. Dat kan misschien een deel van de oplossing zijn.

Wat de ruimte voor de plechtigheden betreft: ik kan het er alleen maar mee eens zijn dat kwaliteit, betaalbaarheid en keuzevrijheid heel belangrijk zijn. Ik denk echter niet dat er daarvoor een pasklare oplossing is. Ik denk dat gemeenten zelf moeten onderzoeken of ze daarin een initiatief moeten nemen. We zien nu soms dat gemeenten een initiatief hebben genomen – denk ook aan afscheidsruimten op de begraafplaatsen zelf – en dat die eigenlijk leegstaan of niet worden gebruikt. Dat is natuurlijk niet de bedoeling. Gemeenten hebben vaak al voor een stuk geïnvesteerd via de crematoria, waarvan de inplanting fijnmaziger is geworden, wat daaraan tegemoetkomt. Als er nood is aan meer, dan is het misschien wel goed om de gemeente op een of andere manier te laten weten dat ze daaraan kan denken of dat kan bekijken. Het oordeel moet echter aan de gemeente worden gelaten. Een heel kleine zijsporing daarbij is dat de thuisopbaring opnieuw aan belang lijkt te winnen. Veertig, vijftig jaar geleden was dat de doodnormaalste zaak van de wereld. Dat is dan echt een keuze van mensen.

Stijn Timmerman: Voor ik op de vragen antwoord, wil ik toevoegen dat uiteraard ook Uitvaartunie Vlaanderen de vraag steunt om op een of andere manier de kwaliteit van het beroep te garanderen. Daar zijn toen de Vestigingswet werd afgeschaft trouwens heel wat gesprekken over gevoerd, die tot nu toe echter niet tot resultaten hebben geleid. Een denkpiste die toen aan bod is gekomen en in andere sectoren bestaat, is om te werken met een orgaan dat op de kwaliteit van het beroep kan toezien, vergelijkbaar met de Orde van Advocaten, de Orde der artsen, een beroepsinstituut voor vastgoedmakelaars en dergelijke meer. Dat bestaat vandaag nog altijd, ondanks het afschaffen van de vestigingswetgeving. Een dergelijk systeem zou een oplossing kunnen bieden voor de uitvaartsector.

Mevrouw Sminate stelde een vraag over de definitie van behoefte. Ik denk in de eerste plaats te kunnen verwijzen naar artikel L1232-1 van het Wetboek van de plaatselijke democratie en decentralisatie van het Waalse Gewest, waarin een definitie van 'behoefte' is opgenomen. Met name wordt verwezen naar de wet van 26 mei 2002 op de maatschappelijke integratie, dus de OCMW-wet. Dat zou een begin van definitie kunnen zijn: mensen die onder dat statuut vallen, die een leefloon genieten. Ik denk spontaan dat daaraan zou kunnen worden toegevoegd dat mensen die gekend zijn omdat ze onder een collectieve schuldregeling staan, per definitie ook als een behoefte overledene kunnen worden beschouwd. Zoals daarnet gezegd over de situaties waarin zich geen nabestaanden of opdrachtgevers aandienen: misschien niet financieel, maar wel praktisch gezien hebben die mensen behoefte aan iemand die de uitvaart organiseert. Dus ook in dat geval is er volgens mij sprake van behoefte.

Ik wil daar nog iets aan toevoegen omtrent het promoten van uitvaarcontracten, zoals dat door een aantal sprekers is aangehaald. Zou dat een oplossing kunnen bieden? Ik deel dat standpunt persoonlijk niet helemaal, want een uitvaartcontract moet nog altijd op vrijwillige basis worden afgesloten, of dat nu een overeenkomst met een ondernemer is of in de vorm van een verzekering gebeurt, en het zullen net die mensen zijn die er nood aan hebben, die die contracten niet zullen afsluiten. Ik vrees dus dat dat geen oplossing biedt.

Wat de vraag over de kwaliteit van de lijkwades betreft, dat is mij persoonlijk niet bekend. Ik vermoed dat Tom Wustenberghs namens de crematoria daarop meer vanuit de praktijk een antwoord zal kunnen bieden.

Wat de kwestie van de ruimte voor de plechtigheden betreft: ik kreeg bijna de indruk dat ik hier een waanzinnige stelling aan het verkondigen was, maar ik zou dat toch enigszins willen duiden. Voor een goed begrip: Uitvaartunie Vlaanderen pleit op zich niet voor een totaal afschaffen van het overheidsinitiatief, maar wat volgens ons wel in vraag moet worden gesteld, is het volgende. Moet voor de oprichting van een crematorium zowel in een technisch als in een openbaar gedeelte worden voorzien? Volgens ons kan gerust worden beslist dat een crematorium perfect kan worden opgericht zonder dat daarin moet zijn voorzien in een openbaar gedeelte.

Ga je dan zo ver dat die oprichting moet worden overgelaten aan een privé-initiatief? Wat ons betreft, kan dat. Ik voel goed genoeg aan dat daar niet zo'n groot draagvlak voor is. Ik zal er dan ook niet over uitweiden. De vraag is vooral of het noodzakelijk is dat er ook in een openbaar gedeelte wordt voorzien. Ik denk dat we hetzelfde standpunt delen ter zake. Er zijn immers ruimtes genoeg in gemeenten die ter beschikking kunnen worden gesteld om afscheidsplichtigheden te organiseren. Denk aan een leegstaande kerk, een culturele zaal, een parochiezaal enzovoort. Het klopt dat er heel wat begrafenisondernemers zijn die zelf hebben geïnvesteerd in aula's om plechtigheden te organiseren, maar ze doen dat niet allemaal, of de investering die ze hebben gedaan, is voldoende voor plechtigheden met een beperkt aantal aanwezigen, maar zodra dat een te groot aantal wordt, dan zijn ze daar ook niet op voorzien. Er zijn volgens mij mogelijkheden genoeg om die plechtigheden te organiseren. Dat hoeft dus niet per se gekoppeld te zijn aan een crematorium. Ik zeg uiteraard absoluut niet dat wat bestaat, moet worden afgebroken, maar voor de toekomst moet daar toch over worden nagedacht.

Bijkomend argument is dat op die manier ook de plaats waar de uitvaartplechtigheid plaatsvindt, dichterbij de nabestaanden kan worden gebracht. Ik denk dat dat iets is waarvoor er zeker een draagvlak is. U kunt zich allemaal het beeld voor de geest halen van de uitvaart onder de kerktoren en de dorpelingen die naar de kerk trekken om afscheid te nemen van de overleden dorpsgenoot. De realiteit is dat crematoria uiteraard gespreid liggen, wat logisch is, maar dan is de nabijheid van de afscheidsruimte natuurlijk niet zo vanzelfsprekend. Door net die mogelijkheid te laten dat die grote afscheidsruimtes niet per se moeten zijn gekoppeld aan een crematorium, dat die ook op andere plaatsen kunnen geregeld zijn, kan ook daaraan worden tegemoetgekomen.

Wordt er te weinig rekening gehouden met de kleine ondernemers? Ik denk het niet. Ik denk dat in de beide beroepsverenigingen die hier nu zijn vertegenwoordigd, zowel de grote als de kleine ondernemers vertegenwoordigd zijn, en dat de standpunten die hier vandaag zijn verkondigd, eigenlijk in het belang van al die ondernemers zijn.

Tom Wustenberghs: Wat is gezegd over de behoeftigen, kan ik alleen maar onderschrijven, ook verwijzend naar de leidraad van de VVSG. Ik denk dat die een goed beeld geeft om dat in te vullen.

Dan is er de vraag in verband met de lijkwaden. Het is natuurlijk zo dat we binnen onze crematoria niet heel vaak de toepassing van de lijkwade zien, maar als daarvoor wordt gekozen, dan kiezen mensen daar heel bewust voor en dan is het onze ervaring dat dat heel goed loopt. Dat gebeurt sereen. Daar zijn de nodige voorzieningen voor getroffen, inderdaad met een plank met handvaten, die dan toch voldoen aan de voorschriften die er op dat vlak zijn binnen de

Vlaamse regelgeving. Onze ervaringen in die keren dat het voorkomt, zijn op zich dus vrij behoorlijk.

Inzake de discussie over het publieke karakter word ik toch enigszins verleid om nog een standpunt in te nemen. Ik begrijp de nuancering: moet men een crematorium kunnen oprichten met alleen maar een technisch deel? Dat zou men kunnen bekijken, maar het is altijd vanuit een zekere bezorgdheid voor de bestaande vestigingen en nieuwe initiatieven dat we toch iedere keer de discussie over het publieke karakter zien terugkomen.

Nu, Vlaanderen is er in het verleden heel duidelijk over geweest en is dat ononderbroken zo sinds 2000. Het is omwille van de keuzevrijheid die de burger moet hebben, dat we hebben gekozen voor het overheidsstatuut. Met de incidenten die er zijn geweest, zien we graag dat de nodige eerbied en het respect voor de overledenen wordt behouden.

Het andere scenario van de privatisering kan een aantal negatieve componenten hebben. Het is niet vanzelfsprekend om in gelijk welke gemeente op het vlak van ruimtelijke ordening morgen entiteiten te voorzien waar klasse I-vergunningen voor vereist zijn. Een crematorium heeft een klasse I-omgevingsvergunning nodig. Niet iedereen heeft op zijn grondgebied of in zijn woonkern zomaar ruimte voor crematoria. We willen ervoor zorgen dat die in een serene omgeving kunnen worden ingepland.

Een andere moeilijkheid is wanneer men zou toelaten dat er een privé-initiatief komt, hetzij voor crematie, hetzij voor resomatie. Het decreet schrijft voor dat daar een begraafplaats bij moet komen. Je moet een eigen urnenveld, een eigen strooiweide en een eigen columbarium hebben. Ik zie het niet direct gebeuren dat er naast de gemeentelijke begraafplaatsen ook private begraafplaatsen moeten komen, zoals het decreet voorschrijft. Wat gebeurt er dan met die private begraafplaats als die ondernemer, met alle goede bedoelingen, failliet zou gaan?

De private voorbeelden uit het buitenland hebben ons ook geleerd dat de tarieven van de uitvaart – Test-Aankoop schat die nu op gemiddeld 4000 à 5000 euro per uitvaart – zullen toenemen. De prijzen in Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk zijn beduidend hoger dan in Vlaanderen.

Wat dan met de publieke crematoria als we naar privatisering zouden gaan? Wie draait dan op voor de infrastructuur? Is dat dan voor de lokale besturen of worden ze ook commerciële entiteiten in de markt, waardoor je een heel andere setting zou kunnen krijgen?

Vooraleer we die richting uitgaan in dat debat, is er toch een veel grondiger afweging nodig om dit vraagstuk aan te snijden.

Ward Kennes: De kwaliteitsbewaking van het beroep wordt terecht in de verf gezet. Daar is nood aan. We hebben die discussie ook over andere sectoren gevoerd in het parlement. Ik herinner me debatten over de reissector en de toeristische logies. Vlaanderen heeft op een bepaald moment beslist om te dereguleren en de sectoren zelf een eigen systeem van kwaliteitsbewaking en een kwaliteitslabel te laten ontwikkelen. Verschillende sectoren deden daar heel somber over: als de overheid dat niet doet, dan loopt het fout.

Er bestaan goede systemen om mensen die dringende hulp nodig hebben, naar kwaliteit te begeleiden, en de sector zelf kwaliteitslabels te laten ontwikkelen. De overheid moet dat allemaal niet zelf doen. Ik geloof er heel erg in dat elke sector

in staat is om zelfzuiverend en zelfregulerend op te treden. Ik heb daar veel vertrouwen in.

Vandaag was er veel aandacht voor de lijkbezorging van behoeftigen. In het verslag van deze hoorzitting zal er zeker materie zitten om mee verder te werken.

Iemand pleit er hier ook voor om niet alles te gedetailleerd te regelen zoals voor de lijkwagens, omdat zaken ook kunnen veranderen. Het feit dat er om de zoveel jaar over dit thema hoorzittingen zijn, of dat er aanpassingen aan het decreet zijn, toont aan dat het om een snel evoluerende sector gaat. We moeten dan ook niet alles vastbetonnen in regels. We moeten wel de vinger aan de pols houden en ruimte geven aan nieuwe evoluties.

Het parlement heeft vragen over de nieuwe technieken. Jullie pleiten voor verder onderzoek, vooraleer er echt wordt op ingezet, gepromoot of gefaciliteerd. Het parlement moet dit meenemen naar een volgende legislatuur.

Zelf was ik wat ongerust over de dubbele attestering bij crematie. Misschien gebeurt dat weinig, maar je kunt nooit volledig uitsluiten dat ook artsen betrokken kunnen zijn bij onfrisse praktijken. De wetgeving houdt daar in andere omstandigheden, zoals bij erfenissen, ook rekening mee. Voor mij is de zorg voor voldoende garanties en veiligheidsmechanismen een heel belangrijk punt. Als we de zaken eenvoudiger maken met minder attesten, wil ik graag dat er garanties en veiligheidsmechanismen worden ingebouwd. Het kan interessant zijn om te kijken naar wat er in andere landen gebeurt.

In verband met het 'dark number' moeten we misschien met de academici die daarvan gewag hebben gemaakt en die bezig zijn met gerechtsgeneeskunde, aftoetsen wat mogelijk is, of hoe we de zaken goed kunnen regelen. Minder administratie is altijd goed, maar er moet natuurlijk altijd veiligheid zijn.

Misschien zijn er ook mensen die geen plechtigheid willen. Dat vergeten we wel eens. We zijn wel bezig ervoor te zorgen dat er altijd iets moet zijn, en dat is ook goed. Maar het kan ook zijn dat mensen helemaal niks willen, en die keuze moeten we ook respecteren.

Een vraag voor de VVSG is hoe de gemeenten op dit moment omgaan met de vraag naar natuurbegraafplaatsen. Ik weet dat er een aantal experimenten zijn. Ik heb zelf in mijn gemeente die vraag ook al gekregen om daar verder op in te zetten. Hebben jullie daar ervaring mee of een bepaalde visie op?

Ik heb genoteerd dat er opnieuw meer wordt gekozen voor opbaring van de overledene thuis. Dat heeft wellicht te maken met de nabijheid. Mensen willen zaken meer in handen houden. In die zin heb ik begrip voor het argument dat het niet evident is om met een rouwstoet met alle rouwenden van de familie 20, 30 kilometer ver te rijden naar het crematorium. Het is ook belangrijk dat er plaatsen zijn waar een grotere groep afscheid kan nemen in de nabijheid van de plaats waar mensen gewoond, gewerkt en geleefd hebben. Die nabijheid is een belangrijke zorg. Er bestaan verschillende standpunten over de organisatie van crematoria. Het lijken me allemaal waardevolle en onderbouwde standpunten. Daarover moeten we nu geen standpunt innemen. Dat debat zal waarschijnlijk nog terugkeren. Vergt zo'n thuisopbaring meer infrastructuur? Zijn daar bepaalde risico's, voor- of nadelen aan verbonden? Wat is jullie inschatting daarover?

Steve Heylen: Op de natuurbegraafplaatsen hebben we niet veel zicht. Ik heb opgevangen dat veel gemeenten wel zin hebben om in die richting te gaan en er zijn al een paar initiatieven in die zin. Vaak botst dat echter op de ruimtelijke

ordening. Men zoekt vooral ruimte aanpalend aan bestaande begraafplaatsen, wat niet zo vanzelfsprekend is.

De wet van 1971 en zelfs het Begraafplaatsendecreet van 2004 waren een veruitwendiging van een probleem met de ruimtelijkheid op begraafplaatsen. Er was plaats tekort op de begraafplaatsen. Vanuit die achtergrond zijn de regels geschreven.

Momenteel moeten we dat al nuanceren. De toename van het aantal crematies – in Vlaanderen 70 procent van het aantal overlijdens – vergt natuurlijk een ander soort ruimtelijkheid dan het traditionele begraven.

Veel gemeenten zijn dankzij het decreet van 2004 werk beginnen te maken van een herschrijving en het beter toepassen van de gemeentelijke reglementen. Ze laten de situatie niet ontsporen. In sommige gemeenten werd er bijvoorbeeld onvoldoende of niet geruimd, waardoor het ook geen zin meer had voor nabestaanden om een concessie te kopen. Langzaam maar zeker is er in verschillende gemeenten een sanering geweest, zijn de regels verduidelijkt en is het beter afgestemd op de toekomst.

Dat betekent dat er op de bestaande begraafplaatsen hier en daar ruimte begint vrij te komen om een natuurbegraafplaats te ontwikkelen. We zien nu al een vergroening van begraafplaatsen, met meer parken. Misschien is dat iets om mee te nemen. We spreken in dit geval natuurlijk over grote begraafplaatsen. Als we hier echt werk van willen maken, moeten we over percelen en gronden beschikken, wat niet altijd vanzelfsprekend is. Met de recente wijziging van het decreet gaat het om biologisch afbreekbare asurnen, die worden uitgestrooid in bossen of aanpalend aan begraafplaatsen.

Johan Dexters: De vraag is wat we verstaan onder natuurbegraafplaatsen. De perceptie is dat dit dan biologisch gezien vriendelijker is. Er is een studie geweest over het crematorium van Lochristi. Met de assen die begraven worden in een dreef als natuurbegraafplaats is het probleem dat die beton worden. Als we urnen begraven in een dreef, hebben we de perceptie dat we milieuvriendelijk werken, maar op de duur leggen we wel een kasseiweg aan. We bekijken het concept natuur, biologisch afbreekbaar en goed voor het milieu, maar de realiteit vandaag – Lochristi is daar een voorbeeld van omdat men daar al zoveel jaren begraaft – is dat de assen verstenen.

Hetzelfde geldt voor de verstrooiing. Iedereen zegt dat assen verstrooien biologisch het beste is voor het milieu, maar in de stad Antwerpen heeft men de oude verstrooiingsweiden al twee keer moeten afgraven omdat ze dusdanig verhoogd waren. Dan is dat niet direct biologisch afbreekbaar. We moeten perceptie en realiteit naast elkaar leggen en uitzoeken of dat zo is. We kunnen werken met biologisch afbreekbare urnen, maar als de inhoud niet biologisch afbreekbaar is, hebben we een probleem.

Steve Heylen: Ik sluit daar bij aan om onze collega-begraafplaatsbeheerders bij dergelijke discussies te betrekken, want die zullen ook goede inzichten kunnen aanbrengen. Ik geef een voorbeeld: het decreet bepaalt dat bij het einde van een bewaring in een columbarium of thuis, de assen op een begraafplaats worden uitgestrooid of begraven. Die assen zijn blokjes, die kun je zelfs niet uitstrooien in de traditionele zin van het woord. Dit zijn enkele praktische aspecten waar hun expertise zeer welkom kan zijn.

De nabijheid van plechtigheden is een thema dat leeft bij de collega's van de VVSG. Eigenlijk hebben veel gemeenten geïnvesteerd in gemeentelijke infrastructuur en zalen. Ik denk ook aan culturele centra enzovoort. Misschien is

het nodig dat de VVSG dat eens in de verf zet zodat er initiatieven kunnen worden ontplooid die een oplossing bieden wanneer het om grote groepen mensen gaat die misschien niet altijd in de aula van begrafenisondernemers passen. Wellicht houden jullie dat nu ook al in het achterhoofd en leggen jullie daar de nodige contacten voor. Dit kan zeker aan een reële behoefte voldoen.

Thuis opbaren komt steeds meer voor. Sommigen beginnen dat aan te bieden en van het een komt het ander. Als men het al eens heeft meegemaakt, zal men er misschien zelf ook aan denken om dat te doen. Zo kan men ook thuis zelf een plechtigheid organiseren. Misschien gebeurt dat nog niet gigantisch veel, maar het is weer een extra element dat aantoonst hoe divers het is geworden. 40, 50 jaar geleden was er meestal maar één vorm: een begrafenis in de kerk. Nu is er een veelheid aan mogelijkheden, of bijvoorbeeld ook mensen die niets willen. Dat moeten we allemaal proberen in één kader aan bod te laten komen, om zo kansen te bieden aan mensen om dit de vorm te geven die ze zelf willen.

Stijn Timmerman: Voor zover ik weet zijn er geen concrete problemen bekend met het thuis opbaren. Regelgevend bestaat er niks over hoe de thuisopbaring precies moet gebeuren. Vandaag zijn er geen problemen bekend, maar het is wel iets waarbij we de vinger aan de pols moeten houden en dat we moeten opvolgen als het zich uitbreidt. Hoe meer iets gebeurt, hoe groter de kans dat iemand dat op een niet koosjere manier aanpakt. Er is wel een algemene regel dat dit moet gebeuren met respect en sereniteit voor de overledene, maar eigenlijk bestaat er geen wetgevend kader over hoe de thuisbewaring moet gebeuren. Stel dat er een mistoestand is, dan kan men ook niet optreden. Voorlopig gaat het goed, maar dit moet wel opgevolgd worden.

Tom Wustenberghs: Mijnheer Kennes, ik begrijp uw bezorgdheid over de nood aan extra infrastructuur vanwege het principe van de nabijheid. Maar de Vlaamse crematoria komen gemakkelijk aan 40, 50 procent van de plechtigheden. Mensen vinden het dus gemakkelijk en niet erg om naar het crematorium te rijden voor het afscheid. Er zijn ook nog andere voordelen aan verbonden door de ruime infrastructuur met parkings en vrij vlot bereikbare locaties. Doordat men de crematie, de plechtigheid en de uitvaartmaaltijd op één plek kan organiseren, is dat een argument waarom mensen zo gemakkelijk de weg naar het crematorium vinden voor afscheidsplechtigheden. Ik zou willen vermijden dat er in het wilde weg nog heel veel infrastructuur wordt gebouwd door gemeenten om een zogezegde behoefte in te vullen, want ik denk dat dat niet helemaal het geval is.

Nadia Sminate: In de praktijk zien we dat er verschillen zijn tussen gemeenten inzake taakverdeling op de begraafplaats. Vinden jullie dat zoiets decretaal moet worden vastgelegd? Of moeten we de lokale autonomie laten spelen?

Stijn Timmerman: Het ligt decretaal vast dat de gemeente het toezicht op de begraafplaatsen moet houden. Het wordt aan de gemeentelijke autonomie overgelaten om dat concreet in te vullen, maar in de praktijk blijken er grote verschillen te zijn. De ene gemeente doet alles zelf, de andere vindt dat bepaalde taken door uitvaartondernemers moeten worden uitgevoerd. Een aanpassing van het decreet is op zich niet nodig, maar bijkomende uitleg of toelichting in een omzendbrief om te specificeren wat de taken van een gemeente zijn, zou heel wat kunnen oplossen.

In het uitvoeringsbesluit ligt bijvoorbeeld vast dat het een ambtenaar van de gemeente moet zijn die het strooitoestel bedient waarmee asse wordt uitgestrooid. Dit is iets heel specifiek dat vastligt. Ter vergelijking: het ligt niet vast dat het personeel van de gemeente de kist moet laten zakken in een put. Volgens de logica zou dit ook moeten vastliggen, maar het is nergens omschreven. Voor een gemeente is dat blijkbaar niet nodig, maar dat zou nader kunnen worden

gespecificeerd. Het hoeft niet per se via een decreetaanpassing, het kan ook op een andere manier. Wat meer toelichting zou wel gewenst zijn.

Steve Heylen: Hoe het vandaag per gemeente ook geregeld is, uiteraard behoudt de gemeente op dit moment de eindverantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid. Met een toelichting zou dit moeten worden opgelost. Men kan hiermee twee richtingen uit. Men kan het strenger maken of de gemeenten minstens op hun verantwoordelijkheid wijzen. Als men het uitstrooien toch aan gemeenten zou overlaten, is het de gemeentearbeider of grafdelver op het kerkhof die het doet. Misschien is dat niet aangewezen en moeten dergelijke taken zonder veel problemen worden uitbesteed, maar dan altijd in een kader waarbinnen de gemeente verantwoordelijkheid heeft en zich hieraan niet mag onttrekken.

Johan Dexters: Het probleem is niet verstrooiing of niet-verstrooiing. Het probleem is het laten zakken van een kist. Dat is de achterliggende discussie. Het enige waarmee we rekening moeten houden, is dat wij daar staan met een aantal personeelsleden en dat er maar één of twee personeelsleden van de gemeente staan.

Anderzijds zijn er systemen op de markt die overal ter wereld gangbaar zijn en alleen in België niet. Als de regelgeving zo ver gaat – ik vraag me af of we naar regelgeving moeten gaan – dan zal de consequentie zijn dat er morgen op de begraafplaats in een stad of gemeente een ondernemer zegt: “Hier is de kist, trek er uw plan mee.”. U zult ze dan in de put moeten krijgen. Dan is het probleem of u dat gaat doen met een machine of met vier personen. Het probleem is dan de aansprakelijkheid op het moment dat een van die vier personen in de put valt, wat af en toe gebeurt.

Dat is de realiteit. Als we dat op de een of andere manier kunnen oplossen, bijvoorbeeld via een verzekering, dan staan we veel verder dan door te zeggen wie wat mag doen. De volgende vraag is dan wie dat gaat controleren en zo het probleem gaat oplossen.

De voorzitter: Collega's, het zou niet slecht zijn om artikelsgewijs de decretale regelgeving te evalueren. Uit deze heel deskundige toelichtingen van vandaag kunnen we deze tip meenemen. Daarvoor van harte bedankt aan alle sprekers, wij zullen daar nuttig gebruik van maken.

Michel DOOMST,
waarnemend voorzitter

Willy SEGERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

Funebra	Koninklijke Federatie van Begrafenisondernemers van België
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
VLAREM	Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning
VLAVABBS	Vlaamse Vereniging van Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand
VNOC	Verenigd Netwerk van Openbare Crematoria
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten